

Ikäluokkien eteneminen koulutusjärjestelmässä ja työ- markkinoilla

– sukupuolten väliset erot erityistarkastelussa

Suomi on maailman kärkimaita korkeakoulututkinnon suorittaneiden ikäluokkaosuuksissa, mutta sukupuolten väliset erot ovat OECD-maiden suurimpia. Suomen kaltaisista kärkimaista esimerkiksi Sveitsissä ja Etelä-Koreassa eroa sukupuolten välillä ei esiinny. Koulutuspolitiikan keskeisiä kysymyksiä on, miten saada kummatkin sukupuolet pysymään mukana koulutuksessa mahdollisimman pitkään ja hankkimaan sellaisia tietoja ja taitoja, joiden varassa toiminta työssä ja muussa elämässä sujuu mahdollisimman hyvin. Tiettyä eriseuraisuutta aiheuttaa myös korkeakoulutettujen naisten ja miesten urautuminen omien toimialojensa työtehtäviin etenkin Helsingissä, mutta myös muissa yliopistokaupungeissa.

EU- ja OECD-maissa keskeisesti koulutuspolitiikkaa ohjaava tavoite on väestön koulutustason nostaminen. EU:n Eurooppa 2020-strategiassa asetetaan Euroopan unionille tavoitteeksi nostaa korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 30–34-vuotiaista vähintään 40 prosenttiin ja saada tutkintoa vailla olevien osuus 18–24-vuotiaista alle 10 prosenttiin. Strategia määrittelee kullekin jäsenmaalle omat kansalliset tavoitteensa. Suomen tavoitteet ovat, että vähintään 42 prosenttia ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon ja että korkeintaan kahdeksan prosenttia nuorista ikäluokista jää pelkän peruskoulun varaan (**EUROOPAN KOMISSIO 2018, VALTIOVARAINMINISTERIÖ 2018**).

Opetus- ja kulttuuriministeriön Suomalaiselle määrittämien EU-strategiaa korkeampien tavoitteiden mukaan koko ikäluokka suorittaa toisen asteen tutkinnon (**OKM 2018**) ja puolet ikäluokasta suorit-

taa korkeakoulututkinnon (**OKM 2017**). Ministeriön visio lähtee siitä ajatuksesta, että pärjätäkseen tietoyhteiskunnassa niin yksittäiset kansalaiset kuin koko kansakuntakin tarvitsee entistä korkeampitasoista koulutusta ja osaamista. Koulutustason nostoa perustellaan myös Suomen kansainvälisellä kilpailukyvyllä globaalitaloudessa, minkä uskotaan edellyttävän entistä runsaampaa korkeakoulutetun ja osaavan työvoiman tarjontaa.

Tarve koulutustason nostoon taloudellisin syin on esillä kaikissa maailman maissa, mutta esimerkiksi ”human capitalin” kotimaassa Yhdysvalloissa on jo jonkin aikaa oltu huolissaan tutkintomäärillä mitatun koulutuskasvun tyrehtymisestä ja sen mahdollisista haitallisista seurauksista (**GOLDIN JA KATZ 2008**). Yhdysvalloissa kannetaan kasvavaa huolta vaikeuksista saada nuoret valmistettua jatko-opintoihin ja niistä suoriutumiseen. Huoli on myös siitä, että sikäläinen college-tutkinto ei välttämättä

ole tae sellaisesta työpaikasta, josta koi-
tuvilla ansiotuloilla saisi hoidettua opintoja varten kertyneet velat.

Koulut kesken jättävien korkeaksi nousseet osuudet ovat saaneet Bill Gatesin kaltaiset filantroopit kampanjoimaan opintojen loppuun saattamisen puolesta. Totta kai myös Suomessa on syytä seurata yhdysvaltalaisen otteita siinä, miten saada nuoret pysymään mukana koulutuksessa mahdollisimman pitkään ja hankkimaan sellaisia tietoja ja taitoja, joiden varassa toiminta työssä ja muussa elämässä sujuu mahdollisimman hyvin (**GOODMAN ET AL. 2015, SYMONDS ET AL. 2011, SCHWARTZ 2016 ja HOLZER 2017**).

**Tietoyhteiskunnassa ja
globaalitaloudessa pärjääminen
edellyttää entistä runsaampaa
korkeakoulutetun ja osaavan
työvoiman tarjontaa.**

Kuva
SAKARI AHOLA

OSMO KIVISEN (vas.) ja JUHA HEDMANIN mielestä oppilaitosten tulisi pystyä muuttamaan menettelytapojaan siten, että kumpaakin sukupuolta voitaisiin kohdella niiden edellytyksiä parhaiten vastaavalla tavalla.

Tässä artikkelissa tarkastelemme laskennallisen suomalaisikäluokan tyttöjen ja poikien peruskoulun jälkeisiä opintoja aina korkeakoulututkimon suorittamiseen ja työelämään vakiintumiseen saakka. Otamme tarkastelun kohteeksi vuosina 1991–1995 syntyneistä muodostetun laskennallisen ikäluokan 65 050 nuorta, joista tyttöjä on 31 890 ja poikia 33 160. Tarkastelemme myös vuosina 1982–1986 syntyneistä muodostetun laskennallisen 64 300 hengen ikäluokan 31 405 naisen ja 32 895 miehen toisen asteen jälkeisiä opintoja sekä ensiaskeleita työelämässä. Tarkastelemme pelkän peruskoulun varassa 20-vuotiaina olleita sekä lukion ja ammatillisten opintojen kautta korkeakouluopintoihin edenneitä. Kysymme, missä määrin lukiossa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa opinnot aloittaneet tytöt ja pojat valmistuvat ja etenevät korkeakouluopintoihin. Relevantit tilastolähteet on esitelty liitteessä 1.

Edelleen erittelemme vuosina 1982–1986 syntyneistä muodostetun laskennallisen ikäluokan avulla naisten ja miesten toimimista ammatissa. Määritämme henkilön korkeakoulututkimon suorittamista 30-vuotiaana ja vakiintumista ammattiin toimialoineen ja sijaintikuntineen 32-vuotiaana, mihin mennessä korkeakoulututkimon suorittaneillakin on vähintään kaksi vuotta valmistumisesta aikaa ammatillisen asemansa vakiinnuttamiseen. Otamme ikäluokkaa runsaimmin työllistävät ammatit, toimialat ja sijaintikunnat tarkempaan tarkasteluun voidaksemme vertailla eroja korkeakoulututkimon suorittaneiden ja sitä vaille jääneiden naisten ja miesten välillä. Kysymme, eroavatko korkeakoulututkimon suorittaneiden miesten ja naisten ammatit, toimialat ja sijaintikunnat korkeakoulututkimon vaille jääneiden vastaavista ja jos, niin millä tavoin.

IKÄLUOKAN TYTTÖJEN JA POIKIEN OPINNOT PERUSKOULUN JÄLKEEN

Vuosina 1991–1995 syntyneiden laskennallisesta ikäluokasta 95 prosenttia aloitti (17. ikävuoteen mennessä) toisen asteen opinnot joko lukiossa (50 %) tai ammatillisessa peruskoulutuksessa (45 %), kymppiluokan tai valmentavan

koulutuksen (VALMA, LUVA¹) kautta etenevät mukaan luettuna. Viitisen prosenttia ikäluokasta, noin 1 400 tyttöä ja 1 600 poikaa, ei siis ole jatkanut peruskoulun jälkeen. Näistä pelkän peruskoulun varaan jääneistä 3 000 henkilöstä 900 käy päätoimisesti töissä (ASPLUND JA VANHALA 2014). Peruskoulun jälkeen kokonaan vaille opiskelu- tai työpaikkaa ikäluokasta jää siis pari tuhatta nuorta.

Se OKM:n tavoite, että koko ikäluokka suorittaa peruskoulun jälkeisen tutkinon, edellyttäneen toteutuakseen sellaisia yhteiskuntapoliittisia interventioita varhaiskasvatukseen, lastensuojelun ja perhepolitiikan alueille, että pelkät koulutuspolitiikan keinot eivät siinä riitä. Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että ennen 18 vuoden ikää kodin ulkopuolelle sijoitetaan ikäluokasta 2 100 nuorta ja heistä 1 200 jää pelkän peruskoulun varaan (KESTILÄ YM. 2012, KÄÄRIÄLÄ ET AL. 2018). THL:n tutkimukset (esim. RISTIKARI YM. 2018) muistuttavat näiden nuorten kodeissa esiintyvistä toimeentulo- tai elämänhallintaongelmista. EU:n pelkän peruskoulun varaan jääville asettamaan määrälliseen kriteeriin (alle kahdeksan prosentin osuus ikäluokasta) pääsemiseen riittäisi sen varmistaminen, että kaikki toisen asteen opinnot aloittaneet saisivat oman tutkintonsa suoritettua.

Laskennallisen ikäluokan tytöistä aloittaa lukio-opinnot (17. ikävuoteen mennessä) 58 prosenttia ja pojista 42. Ammatilliset perusopinnot aloittaa tytöistä 38 ja pojista 53 prosenttia. Lukiossa opinnot aloittaneista vielä 20-vuotiaana valmistumatta on kuusi ja ammatillisessa oppilaitoksessa aloittaneista yhdeksän ikäluokkaprosenttia. Koko ikäluokasta valmistumatta jääneitä on 15 ikäluokkaprosenttia ja kun tähän lisätään toisella asteella aloittamatta jääneiden viisi prosenttia, niin viidennes ikäluokasta on pelkän peruskoulun varassa 20-vuotiaana. Pelkän peruskoulun varaan jääneitä on ikäluokan tytöistä 17 ja pojista 22 prosenttia. Lukio-opinnoista valmistumatta jääneitä on tytöistä viisi ja pojista kuusi ikäluokkaprosenttia, kun taas ammatillisista opinnoista valmistumatta jääneitä

on tytöistä kahdeksan ja pojista 11 ikäluokkaprosenttia.

Kuten aiemmin on käynyt ilmi, koulutuspolitiikan tavoitteena Suomessa on, että puolet ikäluokasta suorittaa kandidaattitasoisen korkeakoulututkimon. Ministeriön mukaan tutkinnot tulisi suorittaa mahdollisimman nopeasti ja nuorena. Laskennallisesta ikäluokasta korkeakouluopinnot aloittaa 43 prosenttia (22 ikävuoteen mennessä) siten, että 36 prosenttia ikäluokasta tulee lukioiden ja seitsemän ammatillisten oppilaitosten kautta.

Naisten ja miesten välinen ero kandidaattitutkimon suorittaneiden ikäluokkaosuuksissa on Suomessa OECD-maiden suurimpia.

Ikäluokan tytöistä korkeakouluopinnot aloittaa 50 prosenttia ja pojista 37. Lukion kautta ikäluokan tytöistä tulee 43 prosenttia ja pojista 30. Ammatillisten perusopinnot kautta korkeakouluopintoihin edenneitä on niin ikäluokan tytöistä kuin pojista seitsemän prosenttia. Mainittakoon, että ikäluokan tytöistä ylioppilaaksi 20 ikävuoteen mennessä valmistuneita on 56 ja pojista 39 ikäluokkaprosenttia, kun kaksoistutkimon suorittaneet lasketaan ylioppilaisiin mukaan. Tyttöjen ja poikien välinen ero ylioppilaaksi valmistuneiden osuuksissa on näin 17 prosenttiyksikköä.

Korkeakouluopinnot 22. ikävuoteen mennessä aloittaneiden ikäluokkaosuudet ovat puolestaan tytöillä 50 ja pojilla 37 ikäluokkaprosenttia. Tässä tyttöjen ja poikien välinen ero on 13 prosenttiyksikköä, eli rahtusen kapeampi kuin ylioppilaiden osuuksissa. Vaikka ikäluokan tytöt kirjoittavat ylioppilaaksi huomattavasti poikia useammin, niin ylioppilaaksi kirjoittaneet pojat aloittavat 22. ikävuoteen mennessä korkeakouluopinnot tyttöjä useammin (vrt. LOUKKOLA JA TUONONEN 2019).

Kandidaattitutkimon 30. ikävuoteen mennessä suorittaneita ikäluokasta on 47

JOTTA KOKO IKÄLUOKKA VOISI SUORITTA A PERUSKOULUN JÄLKEISEN TUTKINNON, TARVITAAN MUITAKIN KUIN KOULUTUSPOLIITTISIA KEINOJA.

prosenttia. Näistä 39 prosenttiyksikköä on korkeakouluopinnot 22. ikävuoteen mennessä aloittaneita ja loput kahdeksan prosenttiyksikköä myöhemmin aloittaneita. Mainittakoon, että korkeakoulututkinnon suorittaneista naisista yhdeksän ja miehistä seitsemän ikäluokkaprosenttia on myöhemmällä iällä opinnot aloittaneita. Kaikkiaan ikäluokan naisista kandidaatintutkinnon 30. ikävuoteen mennessä suorittaneita on 55 ja miehistä 39 prosenttia. Naisten ja miesten välinen ero on 16 prosenttiyksikköä, ja se on OECD-maiden suurimpia.

KORKEAKOULUTUTKINNON SUORITANEIDEN JA SITÄ VAILLE JÄÄNEIDEN ENSIASKELEET TYÖELÄMÄSSÄ

Korkeakoulututkinnon 30. ikävuoteen mennessä suorittaneiden naisten ja miesten työelämään vakiintumista 32. ikävuoteen mennessä erittelemme vuosina 1982–1986 syntyneistä muodostetun laskennallisen ikäluokan ammatissa toimimisen perusteella. Todettakoon, että ikäluokan naisista korkeakoulututkinto on 55 prosentilla (AMK 33 %, yliopisto 22 %) ja miehistä 39 prosentilla (AMK 23 %, yliopisto 16 %).

Naisten suorittamien tutkintojen kolme yleisintä alaa ovat AMK:n terveys ja hyvinvointialat, AMK:n kaupan ja hallinnon alat sekä yliopiston humanistiset ja taidealat. Näiltä aloilta valmistuu peräti neljännes ikäluokan naisista. Miesten tutkintojen kolmen kärki on puolestaan AMK:n tekniikan alat, yliopiston tekniikan alat sekä AMK:n tietojenkäsittely- ja tietoliikenne alat. Näiltä aloilta valmistuu ikäluokan miehistä kuudesosa. Korkeakoulututkintoa vaille 30-vuotiaana jääneistä miehistä valtaosa (31 ikäluokkaprosenttia) on ammatillisen perustutkinnon suorittaneita. Naisista taas ylioppilastutkinnon ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneita on yhtä paljon (14 ikäluokkaprosenttia).

Taulukossa 1 eritellään korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja sitä vaille jääneiden ikäluokkaosuuksia ammattitaitain. Tarkempaan erittelyyn on otettu viisi ammattia, joissa toimii runsaimmin korkeakoulututkinnon suorittaneita, sekä viisi ammattia, joissa toimii runsaimmin korkeakoulututkintoa vaille jääneitä. Muissa ammateissa toimivat on koottu ryhmäksi ”muut ammatit”.

Taulukosta 1 nähdään, että korkeakoulututkinnon suorittaneiden viiden kärkeen sijoittuvissa ammateissa vail-

la tutkintoa olevien ikäluokkaosuudet ovat myyntiedustajan tehtävää lukuun ottamatta alle puoli prosenttia. Vailla tutkintoa olevien viiden kärkeen sijoittuvissa ammateissa tilanne on sikäli päinvastainen, että tutkinnon suorittaneiden ikäluokkaosuudet ovat myyjän tehtävää lukuun ottamatta alle puoli prosenttia.

Ikäluokan naisista 32 ikävuoteen mennessä 4,5 prosenttia toimii myyjänä. Näistä korkeakoulututkinnon suorittaneita on 1,3 ja sitä vailla 2,7 ikäluok-

Taulukko 1. Ammatissa 32. ikävuoteen mennessä toimivien korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja sitä vaille jääneiden naisten ja miesten ikäluokkaosuudet (%) ammattitaitain, vuosina 1982–1986 syntyneiden laskennallinen ikäluokka.

	Korkeakoulututkinnon 30. ikävuoteen mennessä suorittaneet			Vaille korkeakoulututkintoa 30. vuotiaana jääneet		
	Koko ikäluokasta (%)	Ikäluokan naisista (%)	Ikäluokan miehistä (%)	Koko ikäluokasta (%)	Ikäluokan naisista (%)	Ikäluokan miehistä (%)
Tutkinnon suorittaneiden viiden kärki						
1. Sairaanhoitaja	2,3	4,4	-	-	-	-
2. Myyntiedustaja	1,0	0,9	1,1	0,5	-	1,3
3. Konetekniikan erityisasiantuntija	0,9	-	1,6	-	-	-
4. Sovellussuunnittelija	0,9	-	1,5	-	-	-
5. Lastentarhanopettaja	0,8	1,4	-	-	-	-
Tutkintoa vaille jääneiden viiden kärki						
1. Myyjä	0,8	1,3	-	2,7	3,2	1,7
2. Kuorma- ja erikoisajoneuvojen kuljettaja	-	-	-	1,2	-	2,2
3. Rahdinkäsittelijä, varastotyöntekijä	-	-	-	1,1	-	1,9
4. Sosiaalialan hoitaja	-	-	-	1,0	1,8	-
5. Talonrakentaja	-	-	-	1,0	-	1,8
Muut ammatit	31	35	25	26	19	31

Selite: Merkki - tarkoittaa alle 0,5 prosentin ikäluokkaosuutta.

kaprosenttia. Sairaanhoidajina toimivia naisia on lähes saman verran, ja heistä käytännössä kaikki ovat korkeakoulututkinnon suorittaneita. Lastentarhanopettajina toimivat naiset ovat enimmäkseen korkeakoulututkinnon suorittaneita, kun taas sosiaalialan hoitajina toimivat naiset ovat enimmäkseen vailla sitä.

Ikäluokan miehistä 32 ikävuoteen mennessä 2,4 prosenttia toimii myyntiedustajina. Näistä korkeakoulututkinnon suorittaneita on 1,1 ja sitä vailla olevia 1,3 ikäluokkaprosenttia. Rahdinkäsittelijänä/varastotyöntekijänä sekä talonrakentajana toimivat miehet ovat yleensä korkeakoulututkintoa vailla. Konetekniikan erityisasiantuntijana sekä sovellussuunnittelijana toimivat miehet ovat yleensä korkeakoulututkinnon suorittaneita.

Taulukossa 2 eritellään ammatissa toimivia toimialoittain. Tarkempaan tarkasteluun on otettu viisi toimialaa, joilla toimii runsaimmin korkeakoulututkinnon suorittaneita, sekä viisi toimialaa, joilla toimii runsaimmin korkeakoulututkintoa vailla jääneitä. Muilla toimialoilla toimivat on koottu ryhmäksi ”muut toimialat”.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden viiden kärkeen sijoittuvilla toimialoilla vaille tutkintoa jääneiden ikäluokkaosuudet ovat systemaattisesti alle puoli prosenttia, kuten taulukosta 2 nähdään. Vaille korkeakoulututkintoa jääneiden viiden kärkeen sijoittuvilla toimialoilla tutkinnon suorittaneiden ikäluokkaosuudet ovat, lasten päiväkodeja lukuun ottamatta, alle puoli prosenttia.

Ikäluokan naisista 32. ikävuoteen mennessä 5,6 prosenttia toimii sairaalal palvelualan ammateissa. Näistä korkeakoulututkinnon suorittaneita on 4,8 ja sitä vaille jääneitä 0,8 prosenttiyksikköä. Alalla toimivia korkeakoulututkinnon suorittaneita miehiä on suhteellisen runsaasti, 1,0 prosenttia ikäluokan miehistä. Lasten päiväkodeissa päätoimisesti toimivia on 3,4 prosenttia naisista, ja heistä 1,6 prosenttiyksikköä on korkeakoulututkinnon suorittaneita ja 1,8 prosenttiyksikköä sitä vaille jääneitä. Terveyskeskus-/yleislääkäripalvelualan ammateissa sekä peruskoulun luokilla 1–6 opetustehtävissä toimivat naiset ovat enimmäkseen korkeakoulututkinnon suorittaneita, kun taas kiinteistöjen siivoustehtävissä ja ikääntyneiden palveluasumisen tehtävissä toimivat naiset ovat enimmäkseen korkeakoulututkintoa vaille jääneitä. Yliopiston ja ammattikorkeakoulun koulutustehtävissä toimii miltei saman verran korkeakoulutettuja naisia (1,6 prosenttia ikäluokan naisista) ja miehiä (1,5 prosenttia ikäluokan miehistä).

Ikäluokan miehistä 32. ikävuoteen mennessä 3,1 prosenttia toimii ohjelmistojen suunnittelu- ja valmistusalan ammateissa. Näistä korkeakoulututkinnon suorittaneita on 2,4 ja sitä vaille jääneitä 0,7 prosenttiyksikköä. Asuin- ja muun rakentamisan ammateissa (2,9 %) toimivista miehistä korkeakoulututkintoa vaille jääneitä on 2,2 ja sen suorittaneita 0,7 prosenttiyksikköä. Tieliikenteen tavarankuljetusalan tehtävissä toimivat miehet ovat enimmäkseen korkeakoulututkintoa vailla.

Taulukossa 3 eritellään ammattitehtävissä toimivien toimipaikan sijaintikuntia. Tarkempaan erittelyyn on otettu kymmenen sellaista kuntaa, joissa sijaitsee runsaimmin ammatissa toimivien toimipaikkoja. Muissa sijaintikunnissa toimivat on koottu ryhmäksi ”muut sijaintikunnat”.

Taulukosta 3 nähdään, että koko ikäluokan kymmenen kärjen sijaintikunnissa toimii Vantaata ja Lahtea lukuun ottamatta enemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita kuin sitä vaille jääneitä. Kymmenen kärjen ulkopuolelle jäävissä muissa sijaintikunnissa toimii Vantaan

Taulukko 2. Ammatissa 32. ikävuoteen mennessä toimivien korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja sitä vaille jääneiden naisten ja miesten ikäluokkaosuudet (%) toimialoittain, vuosina 1982–1986 syntyneiden laskennallinen ikäluokka.

Toimiala	Korkeakoulututkinnon 30. ikävuoteen mennessä suorittaneet			Vaille korkeakoulututkintoa 30. vuotiaina jääneet		
	Koko ikäluokasta (%)	Ikäluokan naisista (%)	Ikäluokan miehistä (%)	Koko ikäluokasta (%)	Ikäluokan naisista (%)	Ikäluokan miehistä (%)
Tutkinnon suorittaneiden viiden kärki						
1. Varsinaiset sairaalal palvelut	2,9	4,8	1,0	-	0,8	-
2. Koulustehtävät yliopioissa ja AMK:ssa	1,5	1,6	1,5	-	-	-
3. Ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus	1,4	-	2,4	-	-	0,7
4. Terveyskeskus- ja yleislääkäripalvelut	1,2	2,2	-	-	-	-
5. Koulutus luokilla 1–6 (peruskoulu)	1,0	1,8	-	-	-	-
Tutkintoa vaille jääneiden viiden kärki						
1. Asuin ja muu rakentaminen	-	-	0,7	1,2	-	2,2
2. Tieliikenteen tavarankuljetus	-	-	-	1,1	-	1,9
3. Lasten päiväkodit	0,9	1,6	-	1,0	1,8	-
4. Kiinteistöjen siivous	-	-	-	0,7	1,1	-
5. Ikääntyneiden palveluasuminen	-	-	-	0,7	1,1	-
Muut ammatit	29	32	26	30	21	35

Selite: Merkki - tarkoittaa alle 0,5 prosentin ikäluokkaosuutta.

”MIEHET JA NAISET, KORKEAKOULUTUKSEN SAANEET JA SITÄ VAILLA OLEVAT, URAUTUVAT OMILLE TOIMIALOILLEEN JA OMIIN TYÖTEHTÄVIINSÄ.”

Taulukko 3. Ammatissa 32. ikävuoteen mennessä toimivien korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja sitä vaille jääneiden naisten ja miesten ikäluokkaosuudet (%) toimipaikan sijaintikunnittain (1982–1986 syntyneiden laskennallinen ikäluokka).

Sijaintikunta	Korkeakoulututkinnon 30. ikävuoteen mennessä suorittaneet			Vaille korkeakoulututkintoa 30. vuotiaina jääneet		
	Koko ikäluokasta (%)	Ikäluokan naisista (%)	Ikäluokan miehistä (%)	Koko ikäluokasta (%)	Ikäluokan naisista (%)	Ikäluokan miehistä (%)
1. Helsinki	9,5	10,9	8,0	5,0	4,2	5,8
2. Tampere	2,9	2,9	2,8	1,7	1,4	2,0
3. Vantaa	1,8	1,9	1,7	2,0	1,3	2,6
4. Espoo	2,8	2,8	2,7	1,6	1,3	1,9
5. Turku	1,9	2,3	1,5	1,4	1,2	1,5
6. Oulu	1,8	2,0	1,7	1,3	1,0	1,5
7. Jyväskylä	1,3	1,4	1,2	0,9	0,7	1,1
8. Lahti	0,7	0,8	0,6	0,7	0,6	0,8
9. Kuopio	0,9	1,1	0,7	0,7	0,6	0,8
10. Vaasa	0,9	0,9	0,9	-	-	0,5
Muut kunnat	14	18	11	19	15	24

Selite: Merkki - tarkoittaa alle 0,5 prosentin ikäluokkaosuutta.

ja Lahden tapaan enemmän korkeakoulututkintoa vaille jääneitä kuin sen suorittaneita.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden työtehtävien sijaintikuntien viiden kärjessä on Helsinki 9,5 ikäluokkaprosentilla omassa luokassaan, ja seuraavina tulevat pienillä eroilla Tampere, Espoo, Turku ja Oulu. Vaille korkeakoulututkintoa jääneiden viiden kärki poikkeaa edellisestä siltä osin, että toiseksi nousut Vantaa pudottaa Oulun viiden kärjen ulkopuolelle. Kaikissa kymmenen kärjen sijaintikunnissa korkeakoulututkinnon suorittaneiden naisten ikäluokkaosuus on miesten vastaavaa korkeampi, kun taas korkeakoulututkintoa vaille jäänei-

den miesten ikäluokkaosuus on naisten vastaavaa korkeampi.

LOPUKSI

Suomen tavoite puolen ikäluokan korkeakouluttamisesta on varsin lähellä toteutumistaan. Tuoreimpien OECD-tilastojen perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 30–34-vuotiaista ei ole nousussa, vaan se on kääntynyt yhden prosenttiyksikön laskuun 47:stä 46:een prosenttiin. Naisilla laskua on kaksi prosenttiyksikköä (55:stä 53:een prosenttiin), miehillä vain prosenttiyksikön kymmenyksiä. Vaikka sukupuolten väliset erot rahtusen tasoittuvat, ovat ne

kuitenkin Suomessa edelleen OECD-maiden korkeimpia.

Vertailun vuoksi Sveitsissä ja Etelä-Koreassa, joissa korkeakoulutettujen ikäluokkaosuus on samalla korkealla tasolla kuin Suomessa, eroa sukupuolten välillä ei esiinny. Etelä-Koreassa sekä miesten että naisten ikäluokkaosuudet ovat molemmat 50 prosenttia. Sveitsissä miesten ikäluokkaosuus (54 %) on aavistuksen naisten vastaavaa (52 %) korkeampi.

Kuten edellä on käynyt ilmi, naisten ja miesten korkeakoulututkinnon suorittamisen mukaan tehty erittely tuo esiin kunta-, toimiala- ja ammattikohtaista eriseuraisuutta työmarkkinoille tulevien ikäluokkien työelämään vakiintumisessa. Miehet ja naiset, korkeakoulutuksen saaneet ja sitä vaille olevat, urautuvat omille toimialoilleen ja omiin työtehtäviinsä.

Itse asiassa urautuminen juontuu jo peruskoulun jälkeisestä jakautumisesta lukio-opintoihin ja ammatillisiin opintoihin. Tyttöenemmistöinen lukiokoulutus johtaa useimmiten korkeakouluopintoihin, joissa naiset suuntautuvat erityisesti terveydenhuolto-, kasvatus- ja humanistisille aloille ja miehet puolestaan teknillisille aloille. Ammatillisen koulutuksen kautta edetään useimmiten palvelualojen ammatteihin, mihin korkeakoulututkinnon suorittaneet päätyvät suhteellisen harvoin.

Jos halutaan tavoitella Sveitsin ja Etelä-Korean tavoin korkeita ja sukupuolitaitain yhdenvertaisia ikäluokkaosuuksia, on hyvä huomata, että Suomessa naisvaltaiset alat (terveydenhuolto, kasvatust, humanistiset alat) eivät Sveitsissä ja Etelä-Koreassa ole samalla tavoin naisemmistöisiä kuin meillä. Paljolti näyttötutkintojen ja oppisopimusten varassa elävät palvelualat ovat etenkin Sveitsissä arvossaan myös korkeakouluissa.

Esimerkiksi **SCHWARTZIN** (2016) mukaan Harvard-peräinen *Career Movement*

-liike haastaa ”college for all” -ajattelua nostamalla Keski- ja Pohjois-Euroopan maita, Suomi mukaan lukien, ammatillisen koulutuksen mallimaiksi Yhdysvalloille. Tarkkaan ottaen Suomessa ei viime aikoina ole kovinkaan määrätietoisesti investoitu ammatillisesti suuntautuneisiin nuoriin. Ammatillinen koulutus on ollut lähinnä leikkausten kohteena. Lisäksi peruskoulun ja toisen asteen koulutuskäytännöissä ei oikein tahdota ymmärtää poikien, siis puolen ikäluokan, tapaa oppia. Koulun ja oppilaitosten tulisi pystyä muuttamaan menettelytapojaan siten, että kumpaakin sukupuolta voitaisiin kohdella niiden edellytyksiä parhaiten vastaavalla tavalla. ■

Viite

1 VALMA on ammatilliseen koulutukseen ja LUVA lukiokoulutukseen valmentavaa koulutusta.

Liite 1. Tilastolähteet

1991–1995 syntyneiden peruskoulun jälkeiset opinnot

Tilastokeskus: Väestö ja perusasteen jälkeisen tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijat ja tutkinnot koulutusryhmän ja iän mukaan 2004–2014.

OECD: Students enrolled by age 2007–2012.

OECD: Enrolment by age 2013.

Vipunen: Ammatillinen koulutus – Opiskelijat ja tutkinnot – Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa samanaikaisesti opiskelleet ja tutkinnon suorittaneet.

Vipunen: Korkeakoulutuksen yhteiset ja t&k-toiminta – Opiskelijat ja tutkinnot – Opiskelijat.

Vipunen: Väestö-, koulutus- ja ammattirakenne – Väestön koulutusrakenne.

Vipunen: Yliopistokoulutus – Aiempi ja myöhempi koulutus – Yliopistokoulutuksen uusien opiskelijoiden pohjakoulutus.

Vipunen: Ammattikorkeakoulutus – Aiempi ja myöhempi koulutus – AMK-koulutuksen uusien opiskelijoiden aikaisempi koulutus.

Tilastokeskus – Väestön koulutusrakenne – 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusalan, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan.

Eurostat: Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and educational attainment level (NEET rates).

Eurostat: Population by sex, age and educational attainment level.

1982–1986 syntyneiden työelämään vakiintuminen

OECD: Educational attainment and labour-force status

Vipunen: Korkeakoulutuksen yhteiset ja t&k-toiminta – Opiskelijat ja tutkinnot – Korkeakouluissa suoritettut tutkinnot.

Tilastokeskus – Henkilötilastot (käyttölupa U0873/TK-53-1502-16)

Kirjallisuus

ASPLUND, R. & VANHALA, P. (2014), Peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten polut työelämään – 2000-luvun alussa peruskoulunsa päättäneiden kokemuksia, ETLA Muistio 23.

EUROOPAN KOMISSIO (2018), Europe 2020 Strategy.

GOLDIN, C. & KATZ, L. (2008), The Race Between Education and Technology, Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press.

GOODMAN, M. & SANDS, A. & COLEY, R. (2015), America’s Skills Challenge: Millennials and the Future, Princeton, N.J.: ETS Center for Research on Human Capital and Education.

HOLZER, H. (2017), The Role of Skills and Jobs in Transforming Communities, Cityscape, 19:1, 171–190.

KESTILÄ, L. & PAANANEN, R. & VÄISÄNEN, A. & MUURI, A. & MERIKUKKA, M. & HEINO, T. & GISSLER, M. (2012), Kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijät. Rekisteripohjainen

seurantatutkimus Suomessa vuonna 1987 syntyneistä, Yhteiskuntapolitiikka, 77, 34–52.

KÄÄRIÄLÄ, A. & BERLIN, M. & LAUSTEN, M. & HILAMO, H. & RISTIKARI, T. (2018), Early School Leaving by Children in Out-of-Home Care: A Comparative Study of Three Nordic Countries, Children and Youth Services Review, 93, 186–195.

LOUKKOLA, A. & TUONONEN, M. (2019). Nuorten korkeakoulutukseen siirtyminen hidastunut, Tieto & Trendit 3.4.2019.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ (2018), Maailman osaavimmaksi kansaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskauppa, Valtioneuvoston julkaisusarja 21/2018.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ (2017), Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle. Taustamuistio korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 visio-työlle.

RISTIKARI, T. & KESKI-SÄNTTI, M. & SUTELA, E. & HAAPAKORVA, P. & KIILAKOSKI, T. &

PEKKARINEN, E. & KÄÄRIÄLÄ, A. & AALTONEN, M. & HUOTARI, T. & MERIKUKKA, M. & SALO, J. & JUUTINEN, A. & PESONEN-SMITH, A. & GISSLER, M.

(2018), Suomi Lasten kasvuympäristönä: Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä, THL raportti 7/2018.

SCHWARTZ, R. (2016), The Career Pathways Movement: A Promising Strategy for Increasing Opportunity and Mobility, Journal of Social Issues, 72, 740–759.

SYMONDS, W. & SCHWARTZ, R. & FERGUSON, R. (2011), Pathways to prosperity: Meeting the challenge of preparing young Americans for the 21st century, Cambridge, MA: Pathways to Prosperity Project, Harvard University Graduate School of Education.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ (2018), Eurooppa 2020 -strategia.